

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

KLOKKEN 1950

KLOKKEN

årsskrift

for

H. R. E.

Hovedgaard Realskoles Elevforening

redigeret

af

Niels Erik Nielsen

1950

1. årgang

Hovedgaard Bogtrykkeri . Poul Beeken . 1950

Skolen gennem 50 Aar

Omkring Aarhundredskiftet var der — ligesom nu, 50 Aar efter — et stærkt Røre om Skolespørgsmaalet, idet mange indsaa, hvilken Betydning det har for en Egn at have en Realskole, der kan give Børnene en videregaaende Undervisning, end Folkeskolen iflg. sin Bestemmelse kan og skal, og Tanken om at oprette en Realskole var da ogsaa stærkt fremme paa Hovedgaardengen. Fra en Kreds af Mænd, der interesserede sig for Sagen, indkaldtes der i 1899 til et Borgermøde paa Gæstgivergaarden for at drøfte Mulighederne for Oprettelsen af en Realskole i Hovedgaard. Der var mødt mange Mennesker, men der blev ingen egentlig Bestemmelse taget. 8 Mand af Forsamlingen vilde imidlertid ikke lade Sagen falde, men traadte sammen og dannede et Udvalg, som skulde føre Planen igennem. De købte den nuværende Bestyrerbolig, der det første Aar benyttedes som Skolebygning, og et Byggeudvalg med Købmand Laurs Nielsen som Formand tog fat paa Arbejdet med at faa rejst en Skolebygning. Som Bestyrer antoges kgl. Translatør J. Bertelsen, der sammen med sin Hustru, en Lærer og en Lærerinde udgjorde Skolens første Lærerstab. Skolen indviedes af Sognepræsten, Pastor Møller, og begyndte med 28 Elever, men Tallet steg ret hurtigt, og paa et Billede fra Aaret 1901—02 er der 46.

I Løbet af det første Aar lykkedes det at faa rejst en ny Skolebygning, som indviedes 22. September 1901, ligeledes af Pastor Møller.

Bertelsen rejste allerede Aaret efter til Frederiksværk og derfra senere til Horsens, hvor Fru Bertelsen i mange Aar ledede den private Realskole. Efter hans Bortrejse lededes Skolen en Tid af Kapellanen i Sognet, Pastor H. Skat Rørdam, senere Seminarieforsøger i Jelling og Haderslev. 1. September 1902 overtog cand. theol. Vernerssen Skolen i Forpagtning, men da han i Januar 1905 blev udnævnt til Seminarielærer i Jelling og straks flyttede dertil, ledede hans Medarbejder, de Fine Olivarius, Skolens daglige Gang indtil Vernerssens Forpagtning udløb 1. September 1905. Konsortiet, der havde bygget og hidtil ejet Skolen, solgte den saa til Vilh. Hansen, der drev den til sin Død i 1913. Vilh. Hansen var meget afholdt, og Elevtallet steg stærkt, saa det, efter at Skolen i 1909 havde faaet Eksamensret til Mellemskoleeksamen og i 1910 til Realeksamen, naaede op mod 100.

De økonomiske Forhold havde i Skolens første Aar været meget daarlige, og Konsortiet og Forældrene maatte stadig yde Tilskud.

Vilh. Hansens Dødsbo solgte saa Skolen til Lærer L. Blander (nu Skoleinspektør i Odder), der imidlertid efter 3 Aars Forløb solgte den til Skolebestyrer V. Munch, Dronninglund.

Som man vil se, førte Skolen i de første 16 Aar en noget omtumlet Tilværelse, og Lærerne skiftede endnu hurtigere end Bestyrerne. Først da Hr. Munch, der var en dygtig Pædagog og fremragende Administrator, overtog Skolen, kom der stabilere Forhold. Hr. Munch ledede saa sammen med sin Hustru, der var Lærerinde ved Skolen, denne i 18 Aar, til han i 1934 solgte den til den nuværende Bestyrer og Ejer.

Med Bygningen var der, siden Skolen rejstes i 1901, ingen Ændringer sket udover, at der under Krigen 1914—18 byggedes et Tørvehus. Samlingerne opbevaredes i IV Ml. (den nuværende Fysikklasse) og blev baaret ind i de Lokaler, hvor de skulde benyttes i Timerne. Der var de nuværende 4 Klasseværelser i Stueetagen og Realklassen paa 1. Sal. Der var desuden 2 Værelser til Lærere og et Rum, der benyttedes til Omklædning for Pigerne, hvor den nuværende IV Ml. er. Over Gymnastiksalen var der et som Pultekammer benyttet stort Loftsrum.

Elevtallet var stærkt svingende, idet det efter Krigen 1914—18 naaede omtrent op til 100, men senere — da Kriserne kom — daledede til ca. 60. I 1934 var der ca. 80 Elever.

Jeg var — ved min Overtagelse af Skolen — klar over, at der maatte gøres noget for at modernisere Bygningen, og da Borgbjerg fremsatte sit Forslag om en ny Skolelov, udarbejdedes i 1935—36 Planer om Udvidelse i Henhold til Forslaget. Ved den i Sommerferien 1936 foretagne Udvidelse indrettedes de to nye Klasseværelser (nu I og IV Ml.) og Sløjdlokalet, hvilket sidste dog først monteredes Aaret efter.

Mine private Samlinger blev anbragt i Fysikklassen, der herefter udelukkende bliver benyttet til Fysik, Naturhistorie og Sang samt til Morgensang, »Skoleradio« o. l.

Af Begivenheder siden 1934 maa Besættelsestiden lige omtales. Gang paa Gang kom Tyskerne og saa paa Bygningen, men heldigvis blev den kun »belagt« to Gange. Første Gang var i Fastelavn 1945, da Gymnastiksalen og de to Klasseværelser, der støder op til den, var »besat«. IV Ml. rykkede da ned i vor Spisestue, hvor et Par Borde i hinandens Forlængelse, med Læreren for den ene Bordende og Eleverne paa Stole rundt om, uvilkaarligt ledte Tanken hen paa et Forhandlingslokale, et »Raad«. Naa, heldigvis varede Besættelsen kun 4 Dage, men det varede jo noget, før Lokalerne atter kunde tages i Brug.

Anden Gang var kun Gymnastiksalen optaget, og det voldte ikke store Afbræk. I det hele slap vi over Besættelsestiden uden særlig store Forstyrrelser, men Inddragningen af Skoletogene og Rutebilen, samt Mangelen paa Cyklegummi gav dog Vanskeligheder nok. Stor var derfor ogsaa Glæden, da vi 5. Maj 1945, efter at vi i Fysikklassen havde hørt Radioudsendelse, sunget et Par Sange og hørt korte Taler af Bestyreren og Hr. Grønnegaard, kunde gaa ud paa Skolepladsen og hejse Dannebrog under Afsyngelsen af: »Der er ingenting, der maner«. Det maa maaske bemærkes, at en Del af de tyske Soldater, der saa til, listede af ind, da Flaget gik op, og Sangen lød. Det var mere, end de kunde tage.

Den 5. Maj var for os en Festdag og blev det ogsaa det følgende Aar, men to Aar efter blev det en Sorgens Dag, idet Fru Berthelsen da udaandede paa Horsens Kommunehospital efter faa Dages Sygdom. Skolen led derved et smerteligt Tab, og jeg har derfor ikke siden kunnet fejre 5. Maj som den Festdag, den egentlig burde være for os alle.

At nævne alle de Lærere, der i de 50 Aar har virket ved Skolen, vil — inden for de givne Rammer — være umuligt. Navnlig i de første Aar skiftede de hyppigt, idet en Lærer sjældent var ved Skolen i mere end 2 Aar. Først Tilskudsloven 1928 gav Lærerne rimelige økonomiske Kaar, og endelig gav den i 1947 reviderede Tilskudslov dem fuldstændig økonomisk Ligestilling med Førstelærere, saavel m. H. t. Løn som Pension. Forholdene er derfor blevet langt mere stabile ved de private Realskoler end tidligere, og det er mit Haab, at Skolen i Fremtiden maa have en fast Lærerstab.

Den Lærer, der længst har virket ved Skolen, er Carl Jensen (nu Frederikssund), der var her i 11 Aar. Efter ham følger Hr. Grønnegaard, der kom hertil 1940, og som altsaa har været Lærer ved Skolen i 10 Aar.

Endelig kan nævnes, at der, siden Skolen i 1910 fik Eksamensret til Realeksamen, er dimitteret 318 Elever til denne Eksamen (største Hold: 17 Elever, 16 Drengene og 1 Pige, i 1941).

Det var nogle tørre, nøgne Oplysninger om Skolens Historie fra dens Oprettelse til nu. Der kan sikkert fortælles mange muntre og fornøjelige Historier om Livet paa Skolen i de forløbne 50 Aar, men de vil nok bedst kunne fortælles af tidligere Elever, og jeg haaber, der vil komme en Del af dem og gøre Heftet mere fornøjeligt at læse, end denne Artikel har gjort.

Hovedgaard, den 17. Februar 1950.

O. V. Bertelsen.

Uerstattelig

En skole er i åndelig forstand en organisme. Den lever sit liv, der næres gennem de menneskers given sig hen i den gerning, de øver inden for dens verden. Da mennesker er så forskellige, vil skolerne hver få sit særpræg af arbejdslyst og — tempo — vilje til fremdrift — af humor, tro og higen, af idealitet. Derfor er det skæbnesvangert for en skole, når en af de personligheder, som mest har været bestemmende for dens ånd, går bort og ikke mere kan være med i dens virke. En kort tid kan minderne endnu være med at bære frem ad det kendte spor; men efterhånden som elevholdene skifter, vil det ses, at noget meget værdifuldt er gået tabt og ikke kan erstattes. Et sådant smertefuldt tab indtraf for Hovedgaard Realskole ved fru Berthelsens død den 5. maj 1947.

Første gang jeg mødte fru Berthelsen — da frk. Charlotte Jensen — var hun ganske ung lærerinde. Hun havde virket et år hos den kendte skolebestyrer Olaf Lange, da jeg overtog hans skole. Da jeg spurgte ham, hvilke lærerkræfter jeg skulle beholde, sagde han bl. a.: »Frk. Jensen skal De absolut engagere. Hun er ganske vist ung; men De kan rolig overlade hende al tyskundervisning i skolen foruden håndarbejde og gymnastik med pigerne«. Og således blev det. — Da hun rejste, fik jeg en ældre, øvet lærerinde i stedet; men jeg fik aldrig fuld erstatning for frk. Jensen. Hun var nemlig den »fødte« lærerinde. Jeg tror, hun aldrig har villet være andet. Dertil var hun kommet iblandt os; dertil passede hendes evner, og denne gerning var målet for hendes stræben.

Det blev i Århus, at hun og skolebestyrer O. V. Berthelsen fik deres hjem og virke i en lang række af år, indtil de i 1934 overtog Hovedgaard Realskole. Men det var her, fru Berthelsen kom til at øve sin egentlige livsgerning i skolen. Trods et alt andet end stærkt helbred formåede hun ikke blot at være hustru og mor; men hun blev tillige sin mands uerstattelige medarbejder i undervisningen og i skolens ledelse.

Ved besøg hos dem havde jeg gennem årene mødt hendes usædvanlige elskværdighed og offervilje, følt, at hendes trang til at yde andre venlighed og godhed var stor og ægte. Desværre blev det kun gennem otte måneder, at vi atter blev medarbejdere; men det var nok til, at jeg forstod, at nu var hun nået længere end til at være en dygtig lærerinde; foruden dette var hun skolens »mor«. Kort efter hendes død skrev jeg i en vandrebog om hende: »Moderligt tog hun sin gerning

både over for elever og medarbejdere. Man mærkede godheden gennem fastheden«. — Ja, hun mødte os alle med tiltro, og hvor virker det styrkende, befrugtende. Hun var moderen, der samlede både store og små til en enhed, så de ville det samme; hun besjælede dem med enighedens ånd og ledte dem i kærlighedens bånd ad livets rene veje. — Dette, at barnet føler tryghed i forvisning om, at læreren vil dets bedste, er det gode grundlag, hvorpå al opdragelse bør hvile. Herpå var fru Berthelsens virke bygget. Den, som i børnene kun ser »de skarnsunger«, får ingen opdragende betydning for dem. Afgørende er det her, at opdrageren ejer en fast tro på, at der hos barnet er spirer til det gode, og at han vil disse spirers vækst og udfoldelse. Det gjorde og det ville fru Berthelsen.

Derfor voksede hendes elever ikke blot kundskabsmæssigt under hendes kyndige ledelse; men de udfoldede sig etisk, så de af ånd blev rigere og større som mennesker.

I en skole, hvor der skal samarbejdes, er det af betydning, at lederne har evne til hurtigt og klart at kunne træffe afgørelser. Det var ofte velgørende at være vidne til, når en sag vedrørende skolen drøftedes, hvorledes fru Berthelsen næsten som pr. fornemmelse kunne ramme det centrale og der ud fra drage rigtige slutninger. — Var hun således en formidler i arbejdet — i skolens fester var hun selve sjælen; her var det hende, der trak det store læs. Hun havde sans for det skønne og kunstneriske både i farver og i dramatiske optrin. Hun kunne derfor skabe festen, dens ramme og dens indhold. — Ja, hun gjorde skolens liv skønnere og rigere.

Fra denne gerning blev hun brat revet bort. — Jeg husker, som var det i sidste uge: Vi stod i gangen i elleve-frikvarteret. Fru Berthelsen sagde: »Hvor ville jeg gerne være fri i denne time. Jeg er så træt«. Timen blev taget af en anden. Jeg kan se for mig fru Berthelsens ranke skikkelse gå ned over skolepladsen. — Hun vendte ikke tilbage. Hverken hun eller vi vidste, at det var en træthed til døden, der havde tag i hende. — Jeg så hende en gang endnu, kun kort, på sygehuset, hvor jeg blot fik sagt: »Vi håber, De snart må vende tilbage til os igen, fru Berthelsen!« Hun svarede: »Ja, det håber jeg rigtignok også«. — Jeg er forvisset om, at i den sætning lå netop al hendes forhåbning til livet, for hun levede for skolen.

Et par dage efter døde hun, og skolen får aldrig erstatning for hende. Hun omfattede den med kærlighed; hun fyldte den med tro, tro til, at vi alle både kunne og ville yde og vokse, — tro på, at dens gerning skulle lykkes og føre til det rette, det gode, det rige i livet. Det

er der intet, der kan opveje, for tro er jordbunden for det evige, — af tro gror selve saligheden.

Lad os da her i elevforeningens årsskrift mindes fru Berthelsen i ærbødighed med et — æret være hendes minde i blandt os!

V. Toubøl.

Hjemmets liv under andre former

Af Albert Johansen, Århus.

Forfatteren til denne artikel, var elev på skolen i 1929—31, mens Valdemar Munch var skolebestyrer. Red.

De store, moderne byskoler byder paa mange fordele rent udstyrmæssigt og undervisningsteknisk set. Men de mangler dog noget meget væsentligt. Ikke blot gribes man undertiden under arbejdet paa en stor skole af en følelse af, at meget af det, der arbejdes med, slet ikke faar ro til at bundfælde sig hos eleverne, og at skolens aand er i fare for at blive fortrængt af vidtløftigheden og tempoet i arbejdet. Men man savner den intimitet i undervisningen og skolelivet, der kan opstaa, naar skolen er et lille sluttet samfund, hvor opdragelse og undervisning gaar naturligt haand i haand, og hvor samværet mellem de to parter, børnene og lærerne, kan udfolde sig saadan, at skolelivet for børnene bliver næsten som en fortsættelse af livet i det gode hjem.

Det lyder maaske paradoksalt at tale om en hjemlig skole i forbindelse med en eksamenskole, men det er ubestrideligt, at de smaa private realskoler paa landet, hvor de var bedst, ofte har været ramme om et skoleliv, der var intimere og rigere end i mangan en pædagogisk pragtbygning — et skoleliv, der ikke brød kontinuiteten i barnets tilværelse. Har man en gang oplevet en skolegang inden for en saadan primitiv land-realskoles skærmende vægge, glemmer man det aldrig. Lad mig derfor prøve at genfremkalde et saadant skolelivs særpræg.

Alt ved skolen, som var den lille stationsbys aandelige midtpunkt, var i en maalestok, som gjorde livet der, saa sært fortroligt. Den røde skolebygning med den store kvist, hvorfra en vakkelvorn vejrhane i uroligt vejr udsendte nogle klagende lyde, var ikke meget større end stuehuset til en middelstor proprietærgaard. Legepladsen og udenomsbekvemmelighederne var heller ikke saa imponerende, at de kunne give anledning til uheldig sammenligninger med børnenes hjemmevante omgivelser. Skulle man »i gaarden«, var det ligesom paa landet en længere vandring ad toppede brosten om i baghaven, hvor et lille udhus gæstfri afgav plads til to smaa aflukker med hjerte i dørene og til et lidt større til bestyrerens høns, hvis livlige kaglen var et behageligt akkompagnement til eneopholdet bag hjertedøren.

En lignende primitivitet, der for os børn var rig paa mange smaa fortrolighedens tegn, gjorde sig gældende i skolens indre. Det sammenbragte udstyr og det stærke præg af slid, revnede klinker i forstuen, mørke gulve og hulslidte trappetrin gav det hele et næsten Dickensk anstrøg. Nogen uniformitet med hensyn til udstyret var der ikke tale om. Det hele mindede om udseendet i et hjem, hvor børneflokk-

ken er ved at vokse forældrene over hovedet, hvor der holdes hævd over det gamle saa længe som muligt, og hvor klædestykkernes vandring paa skift betegner successionen inden for søskendeflokken.

Gardinerne stumpede ved vinduerne, løse stole fra et veltjent spisestuemøblement supplerede hist og her skolepultene, og en enkelt kurvestol eller katederstol med falmet plys forlenede et og andet klasseværelse med et stænk af dagligstuekomfort. Intimitetens klimaks var dog den mindelse fra bestyrerhjemmets linnedskab, det vakte, naar tavlekluden udskiftedes, og et sirligt opsømmet stykke af mønster og farve som en af bestyrerens aflagte manchetskjorter indtog dens plads paa tavlerammen.

Men udstyrets brogede sammensætning og præg af hjemlig oprindelse skabte individualitet i lokaliteterne. Man blev fortrolig med klassen som med sit eget dagligtøj, og en vis nænsomhed gjorde sig gældende i omgangen med inventaret, baade fordi tilknytningen dertil var saa intim, men ogsaa fordi det ikke var noget kommunalt, men ved sit præg af menneskeligt tilhørsforhold talte med hjemmets stemme.

Skolelivet blev under disse former næsten en fortsættelse af livet hjemme. Der var noget næsten faderligt over bestyrerens funktioner. Stærkest meddelte dette indtryk sig til en, naar man en morgen kom særlig tidligt til skole og overraskede ham i færd med at fyre op i de store træskolakduftende kakkelovne. Med et stort blaat smækforklæde for skoletøjet og et par gamle handsker paa hænderne puslede han med kulspand og askeskuffe. Hele dette sceneri: bestyreren paa hug ved kakkelovnen, belyst af gløderne bag risten, duften af røg i stuen og bønderpigerne, der gik til og fra og anbragte deres vaade vanter paa kakkelovnslaagen, var som en fortsættelse af morgenstemningen hjemme.

Morgensangen havde ogsaa nærmest karakter af en familieandagt med bestyreren foran det lille kateder og børnene langs væggene i det største klasseværelse. Sanglæreren svedte ved det lille stueharmonium, hvis tangenter i diskanten havde en kedelig tilbøjelighed til at sætte sig fast, saa det lød, som om en mus var kommet i klemme i værket. Andagten var ellers myndig og alvorlig. Ingemanns lyse religiøsitet var der ikke megen plads for. Vi maa vel have sunget forskellige salmer; men i erindringen er det altid: „Har haand du lagt paa herrøns plov“, der lyder. Og saa er det bestyreren, der fører ploven med sin store, rolige haand som en beslutsom og sindig plovmænd.

Undervisningen var ogsaa af en vis primitivitet. Særlokaler udover en lille gymnastiksal, altid sval paa grund af nogle store lægraners skygge, fandtes ikke. Samlingerne beskuedes ikke i en fjern ophøjethed. De pjuskede fugle, gulnede kranier med løse tænder og nogle simple fysiske apparater blev man fortrolig med som med det hjemlige køkkeninventar i det aar, der tilbragtes i lovsangsklassen. Fysiske forsøg i større stil lod sig ikke afholde, men man havde det hele paa nærmeste hold, naar man stod i en tæt klynge om katederet, og apparaternes skrøbelige stand og den omstændelige sammensætning af de mugne tørelementer gav forsøgene et eksperimentalt anstrøg, som demonstrationen med tip-top instrumenter i et moderne fysiklokale savner.

Selv en saa højtidelig foreteelse som eksamen var enkel og prunkløs. Aarsprøven gav ikke anledning til større sjælelige lidelser. Det hjemlige forhold bar ogsaa ud over dette. Skolens vennekreds i by og opland var censorer i yngste klasse. Apotekeren hørte paa botanik, en oplyst gaardmand paa geografi, og byens malermester, der var lærer ved teknisk skole, censurerede tegningerne.

Provsten og enkelte beskikkede censorer var de eneste, der kunne give anledning til benovelser; men de optraadte kun i afgangsklasserne.

Undervisningen har næppe adskilt sig synderligt fra andre privatskolers. Men der var et liv og en glæde over den. Det var, som om primitiviteten lod de bedste egenskaber hos lærerne komme til udfoldelse. Tegning var ikke øksersits paa papiret med tegnelod og stub, men en svælgen i saa store farveorgier, som de faldede fugle fra naturhistoriesamlingen kunne give anledning til. Og sangtimerne var ikke skalavandringer og nodeøvelser, men sangglæde, som den var levendegjort paa omslagsbilledet til »Syng dig glad« med lærken, der jublende svinger sig op over sin tue.

Øg hyggestunder blev der tid til. En ung sønderjyde meddelte barndomserindringer fra sønderjydernes kamp under præsersvældet i en blanding af realisme og poesi, saa vi oplevede det spændende og bevægende i denne kamp næsten som en fortsættelse af den uforlignelige drengbog om slesvigkrigene: »Rasmus fra Rodskov«. Selv en ellers knastør matematiklærer bidrog til underholdningen. Skønt dygtig matematiklærer er hans billede i erindringen udelukkende knyttet til hans tørre oplæsning af »Kong Salomons Miner«. Det var højdepunktet af velvære at sidde i varmen fra den lakduftende kakkelovn og høre om den djærve elefantjæger Quatermain, kaptajn Sood og den sorte Umbapa med sneens pisker mod ruderne og vindens tag i granernes toppe som en effektiv lydledsagelse til bogens spændende optrin. Det var skoletidens største oplevelse, at man kom lærerne, disse halvguder, paa nærmeste hold og oplevede at møde dem som mennesker i skolestuen og — en sjælden gang — i sønderjydens puritanske ungarleværelse, en lille skare to og to knyttet til en radiotelefon, lyttende til en drengetime i radiofonens barndom.

Saadan blev skolelivet — idet samtidig den fornødne højere undervisning meddeltes — en del af vor barnlige verden. At gaa ind i skolen var ikke som noget brud i tilværelsen. Det var blot som at gaa ind i en anden stue og fortsætte livet under lidt andre former. Højere kan en skole næppe naa end at blive i den grad eet med sine børn; lad saa være, at den falder igennem, maalt med vor tids krav om komfort i udstyr og modernitet i undervisningsmetoder.

Albert Johansen.

Fra Vandrebogen

(Eftertryk forbudt).

Realklassen 47-48.

»Jeg spiller ogsaa håndbold og var lørdag og søndag i Tyskland og spille. Vi spillede i Flensborg om lørdagen og var der om natten, og søndag formiddag var vi ude at se paa byen. Søndag eftermiddag kørte vi til Slesvig og saa domkirken, fortsatte saa til Süder-Brarup, hvor vi ogsaa spillede.«

(Ella Nielsen, Haderslev.)

»— og det endte alt sammen med, at jeg fik besked om at overtage undervisningen den 1. oktober (i Linå skole, Sunds ved Herning). Jeg har ialt 17 elever, og de er fordelt paa 2 klasser. Efter min mening klarer jeg undervisningen helt godt.

Jeg underviser hver dag fra 9—14, og derefter gør jeg klasseværelset rent. Jeg er herre over en 3 værelses lejlighed med køkken samt 3 loftsværelser; jeg forestår selv hele husholdningen. Her er meget øde, der er således 4 km til købmand, bager og slagter. — Jeg har en hilsen fra min nabolærer (d.v.s. ca. 8 km) og vores forhenværende tysklærer: V. Munck. Ha ner blevet lærer i en meget ensomt, men kønt beliggende skole, der hedder Nygård skole. Jeg har besøgt ham, og det lod til, at han var meget glad for at se mig, og han beordrede mig til at komme til Nygård skole og spise middag engang imellem i stedet for at leve af te og franskbrød.«

(Hans Kr. Olesen).

»Vi begynder 6,30, 2 timers middag og skole lige til 6,30 aften. Jeg syntes, realskolen til tider var slem med lektier, men intet mod det herovre, bl. a. har vi to fagstiler og en dansk stil om ugen plus en bunke latin, men vi kommer jo nok igennem det.«

(Kirsten Olsen, Sygeplejeskolen, Testrup).

»Mødetiden er enten fra kl. 9,00 til kl. 12,30 om formiddagen eller fra 2,30 til 5,30 om eftermiddagen, så jeg har det temmelig hårdt, når man tager i betragtning, at man faktisk burde have fri hele dagen!«

(bør vist forblive anonym!).

Hilsen fra Tyskland

Foreningens formand er for tiden ved den danske kommando i Tyskland og sender herfra sin hilsen. Vi gengiver slutningen af en beretning fra ham:

»Selv om jeg — ganske vist fra dansk side — har hørt udtrykket »den usynlige besættelsesmagt« anvendt om os, kan vi nok mærke den i hvert fald kølige skulder, — det ignorerende udtryk, der kommer over mange tyskeres ansigt i det øjeblik, de får øje på en klump danske soldater, så der er kun små chancer for at få et adoptivhjem. Jeg længes inderligt efter en dug, gardiner, et gulvtæppe, nogle blomster og alt det, der ellers minder os om, at vi stadig hører til menneskeracen. Hvis vi vil opholde os uden for de egentlige soldaterområder, er vi henvist til gaden, og derfra stirrer vi med begærlige øjne og en konstant slunken pengepung på sølv-, ure- og fotoforretningernes lokkende og efter danske forhold billige vinduer — vi får jo kun 12 mark pr. måned, og når vi kan købe bananer, figner og dadler, er det forståeligt, at der skal en ganske ukendt selvdisciplin i forbindelse med en uhyre selvfornægtelse til for at kunne lægge op.

I vores udlændighed er det en trøst for de rejselystne sjæle, at der nu og da foretages udflugter. Vi har eksempelvis været i Slesvig, ved Dannevirke og i Hamborg på et par meget interessante ture, der neutraliserer de daglige økserecitstimers skræppe ånd. Der er gjort meget for os, fordi vi skal undvære vore søndags-orlove — vi kommer kun hjem een gang i løbet af sommeren — og savnet af fædreland, forældre, kone, børn, frihed og stoppede strømper er altsammen af staten på ægte dansk maner erstattet med et materielt gode — hver uge 4 skattefri øl pr. mand!

Strøtanker VED EN KAMIN-PIBE

Kan I huske! — altid dette »Kan I huske« som Generalnævner, hvor gamle Skolekammerater mødes, og denne hyggelige Atmosfære, som altid gør saadanne Møder til noget særligt, straks skabes. »Drengene« overgaar hinanden i desperate Forsøg paa at pumpe Armene af hinanden og kvæste hinandens Rygge med velrettede klask; »Pigerne« hanker op i hinanden, stikker Hovederne sammen og fniser paa god gammeldags Skoletøsmåner, og hvor fjollet det nu kan se ud for udenforstaaende, er det dog ganske øjensynlig, at de skøre Sjæle straalere af intenst Velvære — saadan er det i alt Fald de første Aar — senere er Situationen, hvis man tør tro »Familien Hansen«, en noget anden: Personen, der i det gamle Kammeratskabs Navn, søger at opnaa et eller andet i sin Favør — et ret utiltalende Træk. Naar jeg beskæftiger mig med dette, er det ud fra den Betragtning, at her har vor nybagte Elevforening en Opgave at varetage (foruden at give Anledning til vore iøvrigt dejlige Sammenkomster) nemlig at hjælpe med til at gøre Kammeratskabet til netop det, det kan og bør være. »Det skulde gerne være en givet Sag«, kunde man sige, men Kendsgerningerne taler for sig selv: »Menneskene er skrøbelige«. — Naa lad os ile bort fra denne besynderlige Fortolkning af Kammeratskab, men lad mig lige, inden jeg vender mig til de lysere Sider af Sagen, som jeg ynder at gemme til sidst, bemærke et andet kedeligt facit: Ligegyldigheden overfor gamle Kammerater — dog, maaske et daarligt Ord, lad os tage det paa en anden Maade: Se dem mødes, nikke forlegent til hinanden og skyndsomt gaa videre med Blikket klæbet til en eller anden Telefonmast. Mon ikke vi skulde formaa, i nogen Grad, at borteliminere saadanne Hændelser. — Det turde vist ligge nær det centrale i Elevforeningsarbejdet.

Se — det er ofte sagt, at det, man bedst husker og mest hæfter sig ved fra Skolen, er de gale Streger og de Puds, man har spillet sine Lærere — meget sandt — men hvor er alt det andet blevet af? Dette Spørgsmaalstegn dukker pludselig op for mig, men Svaret er der lige så øjeblikkeligt. — Det er denne Understrøm, som lever en beskeden Tilværelse i en af Erindringernes Afkroge, men pulserer uforøgængelig og repræsenterer det egentlige fra Skoletiden, som den Faktor, der giver de enkelte Erindringsglimt deres særlige Glans og Liv og af og til forøger disses Perlerække, det er den, der ganske umærkeligt sætter sine uudslettelige Spor i Sindet, og det er den, der automatisk, trodsende Tidsmaskinens evige Hasten og Glemselens ilsomme Færd, præger vore Møder med den gamle Skolevej, de kendte Ansigter og ikke mindst den gamle Skole i egen Majestæt. — Og hvori bestaar da denne Understrøm — — jeg søger forgæves et Punkt at gaa løs paa med vor medfødte Hang til Regnestokke og Tabeller, men finder den opbygget af Myriader af smaa Tildragelser, Indtryk og indpodede Tanker, opsuget i et modtageligt og følsomt Barnesind — den er fælles for os alle — baade ham med den lovende Fremtid for sig og ham, der har den bag sig. Lad os samles om den gennem vor Forening — ogsaa i Fremtiden, naar I eller i alt Fald de fleste af jer stifter Hjem og faar jeres »Skattefradrag«.

Eriksholm, 19. juli 1949.

Mange venlige Hilsener

jeres Per Riis-Pedersen.

Et tiår

»Mine brødre! ikke mange af eder bør blive lærere —« sådan står der i Jacobs brev, 3. kap., 1. vers (se selv efter). Nu ved jeg ikke, i hvad betydning ordet *lærer* er brugt der, men det giver en dag en tilskyndelse til at standse i sin noget fortravlede tilværelse — og besinde sig.

Da jeg som 20-årig havde min første skoletime, følte jeg mig på en måde mere sikker, end jeg gør i dag — og så var det vist endda fysik i en III ml! Jeg har ofte i de senere år tænkt på, at for at være en *virkelig* lærer, skulle man have et fast grundlag for sit eget liv — en livsanskuelse eller i det mindste en idé, som man gerne ville give videre til andre. Nogle vil måske ganske nøgternt sige: lærerens opgave er at give eleverne visse kundskaber. Og det er naturligvis rigtigt — men når man har med større elever at gøre, skulle de gerne mærke, at der bag det daglige arbejde lå et andet mål end »bare« eksamen. »Forkundskaber er nyttige« — siger H. C. Andersen, og det er sandt, som det er sagt.

»Kundskab er magt« — hedder det gamle ord, og det er også rigtigt. Men magt kan være farlig — hvis den ikke anvendes på rette måde.

Nis Petersen fortæller om et hus på Færøerne, hvor der på væggen hang et skilt med indskriften:

Frygt Gud og benyt måtten.

Oprindelig havde det været to skilte, men af praktiske og økonomiske grunde havde man klæbet dem sammen til eet — og det har jo netop givet den livsvisdom, der skal til: det rette sindelag og gode vaner.

To lærere tænker jeg altid på med den største beundring. Den ene var »den fødte pædagog« eller »lærer af Guds nåde«.

Han kun de Gjenstridige bøjer,
De Blyssomme giver han Mod;
Han Skjemt til Alvorlighed føjer,
Han er baade streng og god.

Han giver dem Visdoms Kjerne;
Men Skallen knækker han selv:
Thi gaar de til Skolen saa gjerne,
Som til Havet iler en Elv.

Den anden havde i sandhed det rette sindelag. Han indprentede sine børn i skolen det lille vers:

Elsk din næste, du kristensjæl.
Tramp ham ikke med jernskoet hæl,
ligger han end i støvet.
Alt, som lever, er underlagt
kærlighedens genskaber magt,
bliver den bare prøvet.

I vil nikke genkendende til Morten Borup og Bård skolemester!
Naturligvis arbejder vi på skolen under ret primitive forhold, men det er jo

— når alt kommer til alt — ikke de ydre forhold, der er de afgørende. Jeg må indrømme, at nogle af mine bedste timer har jeg haft om morgenen fra 8—9, hvor vi ved skæret af en søvrig pære havde lejlighed til at læse og tale om stykker af vor danske litteratur.

Og nu må jeg bekende en kættersk anskuelse: Jeg kan ikke lide *høje karakterer*. Det har ofte været mig en smertelig skuffelse at mærke, at for mange var det først og fremmest karaktererne, det kom an på — og selve arbejdet og interessen for faget kom langt nede i rækken. Det er at forveksle middel og mål. Hvad jeg kan lide er *gode karakterer*, d.v.s. dem, man ved solidt, hæderligt arbejde har erhvervet og kan stå inde for — uden at blive en ærgerrig stræber.

Så vil jeg gerne slutte disse små, lidt spredte betragtninger med at sige tak. Endnu husker jeg så tydeligt den venlighed og gæstfrihed, hr. og fru Berthelsen modtog mig med, da jeg helt ukendt med forholdene kom hertil. Jeg er meget glad for den frihed og imødekommenhed, hr. Berthelsen har givet mig til mit arbejde. Jeg tænker med glæde på godt samarbejde med kolleger, der med deres så forskellige personligheder satte præg på livet på skolen.

Til sidst vil jeg gerne skrive en varm tak til de mange piger og drenge, der i disse år har »befolket« skolen på højen. Der har været sorger og glæder, skuffelser og opmuntringer, idyl — og det modsatte; men aldrig ligegyldighed!

Et af de smukkeste billeder, jeg har i min erindring, er en af vore store drenge, der en varm forårsdag gik bag ploven. Alt godt arbejde skulle gerne fremme eller beskytte kulturen — i den ligefremme eller overførte betydning af dette ord. Men jeg måtte med vemod tænke på Bjørnsons smukke ord:

• Her er sommersonok,
her er sædejord nok,
bare vi, bare vi havde kærlighed nok.

Aage Grønnegaard.

Hovedgaard Realskoles Fredsfond

Ved afslutningen på skolen den 28. juni 1945 stiftedes »Hovedgaard Realskoles Fredsfond«.

Tanken var bl. a. at bidrage til at gøre befrielsesdagen (5. maj) festlig ved at **uddele et par præmier den dag (eller den 4. maj) til flinke elever, som efter bestyrerens og lærernes opfattelse havde gjort sig fortjent til en sådan opmuntring.**

Der indsamledes samme dag 160 kr., og senere er tilkommet 104,39 kr. — ialt 264,39 kr. Heraf er 30 kr. brugt til præmier, så fondet i øjeblikket (1. juni 1950) råder over 234,39 kr. Det er meget beskedent, og det skulle glæde os, hvis nogen følte trang til at sende et bidrag (små beløb er meget velkomne). Gironummeret er 672 57, Hovedgård Realskoles Fredsfond, Hovedgård. Det er bestyreren og undertegnede, der har taget os af det.

Der er uddelt præmier 3 gange til elever, i de fleste tilfælde til nogle fra afgangsklasserne. I denne forbindelse kunne det måske nævnes, at ved den lille festlighed i maj 49 overrakte den daværende IV ml. skolen et smukt billede af kongen, det hænger nu lige inden for i gangen.

Jeg er meget vel klar over, at en sådan præmieuddeling kan give anledning til misforståelser og skuffelser. Det er dog mit bestemte indtryk (og håb), at det ikke

har været tilfældet. Men alligevel valgte vi i år (1950) en anden fremgangsmåde. Præmien var en statuette af en fodboldspiller, og den skulle stå i den klasse, der efter gymnastiklærernes mening stiller med det *fineste* (dermed være ikke sagt det *stærkeste*) hold i fodbold. Det blev i år III ml, der med stolthed hjemførte prisen. — Måske er sådan en fremgangsmåde god og forhåbentlig vil der — efterhånden som fondet vokser — vise sig andre muligheder for dets virksomhed.

Aage Grønnegaard.

Udenfor skemaet

Det vigtigste »fag« er det, der ikke står på skemaet. Det er en gammel, ofte erfarede sandhed — og jeg ved i hvert fald, at et af de bedste minder, jeg tager med herfra, er skole-skovturen tirsdag den 30. august 1949.

Det var en gammel tradition, der nu efter mange års hvile atter blev taget op. I strålende vejr tog vi — alle mand — til Skanderborg (pr. tog). Her besøgte vi med interesse den nyrestaurerede slotskirke og slotsbanken. Senere gik det så i to hold med motorbåd over Skanderborg sø til Vester Mølle. Her spiste vi den medbragte frokost, og efter et lille hvil gik det løs med konkurrencer i løb, tovtrækning o.s.v. Ikke mindst ægge- og sækkevæddeløb gav anledning til megen morskab, både for deltagere og tilskuere.

I en fart blev et lille amatørorkester sammensat, og lærer Jeppesen, der da var vikar for hr. Møller, forstod at få gang i dansen. Det var trætte, men glade piger og drenge, der sagde farvel på Hovedgård station. Ganske bortset fra, at det ydre apparat helt klappede, var det den fornøjelige stemning, der gav dagen glans og glæde!

A. G.

Klokken

»Klokkens lyd er min fryd« — synger klokker Link fra Grenå i Heibergs »Nej«. Det samme synges næppe af skoleelever, når de tænker på skoleklokken, — og dog, måske når den ringer ud fra skoledagens sidste time.

Ja, skoleklokken — en mærkelig opfindelse, hvor har den sikkert mange fjender, når den hver morgen på slaget kalder sit folk sammen. Den er altid så vanvittig præcis, så man halvvejs må løbe for at nå det.

Når klokken kalder sammen på legepladsen, begynder benene at bevæge sig modvilligt mod døren, mens ansigterne udtrykker en pludselig alvor eller surhed. De må for hver enkelt af klokkens undersætter lidt af en overvindelse til, før man er fortrolig med næste omgang. Klokken virker som en gon-gon i en boksekamp, og eleverne reagerer som den bokser, der synes at vide, at kampen er ulige og i modpartens favør. Klokken lød, og skolebestyreren står alt på trappen og mønstrer folket. Langsomt og lidt trent bli'r der orden i rækkerne: »Nå, I to gamle dér, ved I ikke, hvor I har hjemme? — — Og I tre lange knægte, har I ikke lært, at al gang foregår i løb«. Endelig er alle samlede. Et velfyldt lommetørklæde og en redekam uden tænder bli'r fremlyst, og så startes indladningen

samtidig med, at et par efternølere kommer styrtende fra drengenes rum, hvor de vel enten — — resten strøget af censuren!

En af skolens ansete lærere står forlængst ved måtten og påser, at den i det mindste berøres med begge ben.

Nu skal en time overståes og bli'r det for alle, men måske mere eller mindre gode, og så vil klokken atter lyde.

Timen igennem kaster man stjalne blikke ned på armbåndsuret og tipper i spænding med sig selv og måske naboen, om man kan nå at blive hørt. Halvandet minut før ringetid begynder man så småt at lukke overflødige bøger og putte dem i tasken; akkurat som i kirken under udgangsbønnen, der gi'r menigheden lejlighed til at putte salmebøger og eventuelt briller i lommen og tage handsker på. Nu skulle det så endelig ringe, den er lige på slaget, hvorfor ringer det ikke? — Endelig lyder klokkerens skridt på gangen, og fluks smækkes den sidste bog i, allerede før de befriende slag lyder. Nu er klokken lyd en fryd. Men læreren — — — Står han ikke der og lader, som om han ikke har hørt klokken. »Det har ringet«, siger een. »Jeg må som sædvanlig gøre jer opmærksom på, at klokken larm er et signal til mig og ikke til jer« — siger læreren og fortsætter stædigt lidt endnu, ja, enkelte dage kræver han bøgerne frem påny og fortsætter det meste af frikvarteret.

Mon ikke alle, der har stået under en skoleklokkes kommando, har hørt, at den har to vidt forskellige stemmer — en, når den kalder ind, og en anden, når den gi'r fri.

En skøn dag ringer skoleklokken ud for sidste gang — for allersidste gang. Hvor må det lyde befriende, hvor må jubelen og glæden være stor. Nu skal den fordømte klokke aldrig bestemme over os mere — Gud ske lov. Når man går ud, ser man sejrstolt på klokken, nu er dens magt brudt. Man fortsætter med at stirre på den, til man når skolegårdens grænse, men allerede på denne korte vandring forandrer blikket sig lidt og iblandes vemod og en streg af kærlighed. Man føler i dette øjeblik, at klokken regeringstid trods alt var en tryk og stabil tid, og nu træder man ud i det mere ustabile. Mon det ikke alligevel kunne gøre godt at have klokken trykke lyd med nu og da — om ikke for andet så for at ringe en ud af bekymringer og besværligheder. For mig er det sidste gået sådan, at jeg nu og da ser ind i min gamle skole og føler hver gang barndomstrygheden og en inderlig glæde ved et øjeblik at lade minderne myldre imod mig. Den gamle klokke er der endnu, og den og jeg fornyer bekendtskabet. Et kærligt klap af min hånd besvarer klokken med en sagte velbehagelig lyd, som om den kender mig og er lige så glad som jeg over gensynet.

Hans Rode.

Fakta

Når første nummer af »Klokken« udkommer, er Hovedgård Realskoles Elevforening snart to år. Den stiftende generalforsamling blev holdt på Hovedgård kro den 27. december 1948. Generalforsamlingen valgte her en bestyrelse, som har sidet siden; det er:

Sven Erik Christiansen (formand)
Eigil Sørensen (næstformand)
Per Riis Pedersen (kasserer)
Niels Erik Nielsen (redaktør)
og skolens repræsentant Aage Grønnegaard.

Desværre forlader hr. Grønnegaard med skoleårets udgang skolen og dermed elevforeningens bestyrelse. Efter at have været lærer ved skolen i 10 år flytter han nu sine teltpæle til Roskilde. Elevforeningens bestyrelse beklager i allerhøjeste grad, at hr. Grønnegaard rejser. Ved hans bortrejse kommer vi til at savne foreningens first string gennem de vanskelige startår, og vi kommer til at savne en god kammerat. Vi vil gerne takke hr. Grønnegaard for det store arbejde, han har udført, og vi ønsker Dem held og lykke i fremtiden.

Præmien til realklassens fornøjeligste elev tilfaldt Hans I. Kristensen, Hovedgård.

Ved foreningens møde 1949 oplæstes følgende regnskab, som blev anerkendt:

REGNSKAB FOR 1948—49.

Indtægt ved stiftelsesfest den 27. december 1948:

71 deltagere a 2,50 kr. .... 177,50 kr.

Udgifter:

72 kaffe a 1,65 kr. = 118,80 kr.

Leje af pladespiller 20,00 kr. .... 138,80 kr.

Kassebeholdning pr. 28. december 1948 ..... 38,70 kr.

Per Riis Pedersen.

Ovenstående regnskab er revideret og alt fundet i orden.

Hovedgård, den 27. december 1949.

V. Taubøl.

Foreningen holder fest den 27. december 1950 kl. 19,00 på kroen. Vi håber at se mange. — På gensyn.

Niels Erik Nielsen.

Hvis Klokken skal fortsætte med at udkomme, må I være noget flinkere til at skrive. Det er jo ikke meningen, at bestyrelsen og lærer skal skrive alt til bladet — derfor: Tag dig selv i nakken og skriv, hvad du har lyst til — hvad der ligger dig på sinde.

Altså: Klokken kalder — — efter mere stof.

Red.

Stof kan sendes til Thorsgade 66, Silkeborg.

Overanstrengte Mellemskoleelever.